

Patryk Tomaszewski

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

CHÓR AKADEMICKI STUDENTÓW UNIwersYTETU STEFANA BATOREGO W WILNIE W OKRESIE DWUDZIESTOLECIA MIĘDZYWOJENNEGO

Celem niniejszego szkicu jest przybliżenie działalności Chóru Akademickiego Studentów Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, a przede wszystkim ukazanie, jak rozwijał się i na jakie trudności natrafiał podczas swojej działalności. Tekst uszczegóławia informacje na temat chóru, przede wszystkim na podstawie zasobów archiwalnych¹, z których nie korzystała w wydanej w 1997 r. w Olsztynie książce Maria Ankudowicz-Bieńkowska². Poza opracowaniami Marii Ankudowicz-Bieńkowskiej, cenne informacje dotyczące dyrygentów chóru znajdują się w wydanej przez Mieczysława Jackiewicza książce o teatrze i muzyce na ziemi wileńskiej poczynając od wieku XVI³. Nieliczne wzmianki o chórze autor odnalazł w codziennej prasie wileńskiej, a także w nieregularnie wydawanym przez studentów Uniwersytetu Stefana Batorego (USB) piśmie *Alma Mater Vilnensis*.

Wilno w okresie dwudziestolecia międzywojennego było miastem dużym jak na warunki Polski, ze zróżnicowaną strukturą narodowościową. W 1921 r. liczyło 129 tys. mieszkańców, w 1931 r. – 196 tys., zaś w 1936 r. już 208 tys.⁴. Z drugiej strony jednak położone było na uboczu głównych szlaków komunikacyjnych i handlowych. Jak pisał Walerian Meysztowicz: „Po zwycięskiej wojnie 1920 roku Wilno zostało dużym miastem, o wielkich tradycjach, w wąskim i ubogim pasie ziemi, pomiędzy dwoma martwymi kulturalnie i handlowo granicami”⁵. Kresy północno-wschodnie były niestety zacofane gospodarczo względem innych części kraju⁶.

¹ Teczka poświęcona chórowi akademickiemu znajduje się w Lietuvos centrinis valstybės archyvas (Litewskie Centralne Archiwum Państwowe) w Wilnie w zespole (fond) 175, w którym przechowywane są dokumenty Uniwersytetu Stefana Batorego. Teczka dotycząca chóru nie jest bardzo obszerna, znajduje się w niej kilkanaście kartek, w tym statut chóru i lista chórzystów. Najcenniejszymi znajdującymi się w niej informacjami są te dotyczące przyczyn rozwiązania chóru. O ile mi wiadomo, materiały ze wspomnianej teczki nie były dotychczas wykorzystane w opracowaniach naukowych.

² Maria Ankudowicz-Bieńkowska: *Polskie życie muzyczne w Wilnie lat II Rzeczypospolitej*. Olsztyn 1997. Na temat chóru akademickiego zob. także: Maria Ankudowicz-Bieńkowska: „Środowisko muzyczne USB”. W: *Wilno i świat. Dzieje środowiska intelektualnego*. Red. Elżbieta Feliksiak, Mariusz Leś. T. II Białystok 2002 s. 269–277.

³ Mieczysław Jackiewicz: *Teatr i muzyka na ziemi wileńskiej. Artysci i instytucje XVI w.–1945 r.* Bydgoszcz 2007.

⁴ *Mały rocznik statystyczny 1936*. Warszawa 1936 s. 14.

⁵ Walerian Meysztowicz: *Gawędy o czasach i ludziach*. Londyn 1993 s. 236.

⁶ Eleonora Kirwiol: *Kresy Północno-Wschodnie Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1918–1939. Oblicze polityczne*. Lublin 2011 s. 48.

Od momentu przyłączenia tzw. Litwy Środkowej do Polski widać było w mieście istotny rozkwit organizacji kulturalnych, działały teatry, rozwijało się również życie muzyczne. Działała Wileńska Orkiestra Symfoniczna, Kwartet Wileński, Kwartet im. S. Moniuszki, a także chóry, jak chociażby Chór Alumnów Seminarium Duchownego, „Echo”, chór „Hasło”, czy kościelne – kościoła św. Jana, św. Kazimierza, działający przy kościele Ducha Świętego chór Joachima Glińskiego⁷.

W mieście o tradycjach akademickich musiało dojść do powstania szkoły wyższej. Wilno było w czasach II RP drugim po Krakowie najstarszym ośrodkiem uniwersyteckim w Polsce. Tamtejsza Alma Mater została erygowana na bazie Kolegium Jezuickiego przez króla Stefana Batorego w 1578 r. jako Akademia Wileńska⁸. W 1832 r. uniwersytet zamknięto w ramach represji po powstaniu listopadowym. Wskrzyszony został jako Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie dekretem Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza Józefa Piłsudskiego z dn. 28 VIII 1919 roku.

Początków Chóru Akademickiego należy szukać w inicjatywie Zarządu Bratniej Pomocy Studentów USB, która zamieściła na łamach *Dziennika Wileńskiego* informacje o naborze do chóru w roku 1920⁹. Nie znamy jednak początkowych losów tej inicjatywy.

Pierwsza wzmianka o już działającym Chórze Akademickim Studentów USB, do jakiej dotarł autor, to informacja, że chór już istniał w 1924 r., zamieszczona na łamach pisma *Alma Mater Vilnensis*. W tekście tym zauważono, iż chór ma na celu promocję „kultu pieśni”¹⁰, a w repertuarze znajdowały się zarówno pieśni ludowe, jak i kościelne. Statut chóru został zatwierdzony przez władze USB dopiero 19 II 1926 roku. Zapisano w nim, iż chór ma za zadanie podniesienie kultury muzycznej i krzewienie wśród akademików zamiłowania do śpiewu. Członków chóru dzielono na rzeczywistych i honorowych. Ci ostatni mieli wspierać chór materialnie lub moralnie. Do obowiązku członków chóru należały zaś aktywne udział w działalności chóru, przestrzeganie dyscypliny, płacenie składek¹¹. Na czele chóru stało Walne Zgromadzenie oraz Zarząd Chóru (w pracach którego brał udział dyrygent – mający głos w sprawach artystycznych) i Komisja Rewizyjna¹².

Próby odbywały się w Ognisku Akademickim, czyli miejscu pracy twórczej, w którym mieściła się również czytelnia akademicka, minimum dwa razy w tygodniu, często o godzinie 7.00 rano. Chórem w semestrze zimowym 1924/1925 r. kierował organista i dyrygent Władysław Kaliniowski¹³, zaś na czele zarządu wybranego spośród członków zespołu stał prezes D. Popławski, jego członkami byli: Cz. Szpandrowski, W. Moroz, J. Zienkiewicz, B. Grabiński. W tym okresie do chóru należało pięćdziesiąt sześć osób¹⁴, ale liczba ta w kolejnych latach ulegała zmianie. W roku akademickim 1926/27 prezesem chóru był student wydziału lekarskiego Stefan Lewandowski, zaś do zarządu wchodzili Stanisław Kowalewski, Joanna Ziółkowska, Zenon Golczyński, Jan Pukaczewski¹⁵. Rok później kierownikiem chóru był lektor muzyki Tadeusz Szeligowski, liczba członków wynosiła 36 osób, a próby nadal organizowane były w sali Ogniska Akademickiego i odbywały się dwa razy w tygodniu. Walne zebranie członków Chóru w 1929 r. doprowadziło do zmiany prezesa – ustąpił Lewandowski, który,

⁷ Mieczysław Jackiewicz: op. cit., s. 42–43.

⁸ Paulius Rabikauskas: „Przywileje Fundacyjne Akademii Wileńskiej”. W: *Z dziejów Almae Matris Vilnensis. Księga pamiątkowa ku czci 400-lecia i 75-lecia wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego*. Red. Ludwik Piechnik, Kazimierz Puchowski. Kraków 1996 s. 28.

⁹ Maria Ankudowicz-Bieńkowska: *Polskie życie muzyczne*, op. cit., s. 84–85.

¹⁰ „Organizacje akademickie na USB”. *Alma Mater Vilnensis* 3 (1925) s. 109.

¹¹ Lietuvos centrinis valstybės archyvas, zbiór Chór Akademicki, F. 175, Ap. 15, B. 19.

¹² Ibid.

¹³ Władysław Kaliniowski (1880–51), organista, dyrygent, pedagog. Był dyrektorem Szkoły Organistów im. Józefa Montwiłła oraz profesorem śpiewu w Rzymskokatolickim Seminarium Duchownym w Wilnie. Wielokrotnie koncertował w Polskim Radiu. Założył stuosobowy chór „Echo”, zob.: Mieczysław Jackiewicz: op. cit., s. 117.

¹⁴ „Organizacje akademickie na USB”, op. cit., s. 109.

¹⁵ Lietuvos centrinis valstybės archyvas, zbiór Chór Akademicki, F. 175, Ap. 15, B. 19.

podsumowując działalność chóru, przypomniał cztery występy na antenie radiowej, wyjazd do Lidy, udział w konkursie chórów wileńskich i w kilku innych wydarzeniach artystycznych¹⁶. Podczas zgromadzenia wybrano nowe władze – prezesem została J. Wierzbička, a do zarządu weszli: K. Marcewicz jako wiceprezes, A. Chmielewski – sekretarz, H. Sołowiejówna – skarbnik, M. Nikotyń – bibliotekarz¹⁷. W skład zarządu w roku akademickim 1932/1933 weszli: N. Ostrowska jako prezes, oraz W. Olszewski – wiceprezes, M. Kowalewska – skarbnik, W. Szale – bibliotekarz, H. Miller – pierwszy sekretarz, W. Frania – II sekretarz¹⁸. Równie często zmieniali się dyrygenci zniechęceni koniecznością pracy z niestabilnym pod względem liczebności i organizacji zespołem¹⁹, a w 1926 r. działalność chóru została nawet chwilowo zawieszona.

Chór występował przy różnych okazjach, np. śpiewał podczas mszy w Kościele św. Jana, brał udział w świętach akademickich i ważniejszych wydarzeniach uczelni, był angażowany do programów radiowych (w audycji „Kwadrans Akademicki”, która po raz pierwszy była wyemitowana 23 XII 1928 r.), a także, wraz z działającą przy Kole Polonistów USB Sekcją Twórczości Oryginalnej, brał udział (jako współorganizator) w koncercie w Lidzie²⁰. W 1929 r. uświetnił organizowany przez tę samą Sekcję wieczór, podczas którego występowali poeci Kazimierz Hałaburda oraz Stefan Jędrychowski²¹. W roku 1930 (1, 3 i 9 XI) z udziałem chóru uniwersyteckiego zostały wystawione w sali Towarzystwa Muzycznego „Lutnia” *Widma* Moniuszki. Partie solowe wykonali Wanda Hendrich, W. Olszewski i Adam Ludwig²², dyrygentem był Władysław Szczepański²³. Przedstawienie powtórzono jeszcze raz, 20 XI 1932 r.²⁴ Chór utrzymywał także kontakty z innymi siostrzanymi organizacjami. I tak na przykład na jego zaproszenie w maju 1928 r. przybył do Wilna zespół Akademickiego Koła Muzycznego z Warszawy pod dyrykcją prof. Piotra Maszyńskiego²⁵.

W roku 1927 Tadeusz Szeligowski, który eksternistycznie studiował muzykologię na Uniwersytecie Jagiellońskim (w. l. 1921–28), a w Wilnie w l. 1925–27 wykładał historię muzyki w tamtejszym konserwatorium muzycznym, na łamach *Alma Mater Vilnensis* przedstawił swoje refleksje na temat umuzycznienia studentów USB. Pisał, że niewiele miejsca poświęcano tu muzyce w edukacji młodzieży, znacznie mniej, niż na uczelniach lwowskich i krakowskich, z tego względu proponował powołanie Katedry Muzykologii, a w planie minimum postulował wprowadzenie do programu przynajmniej kilku wykładów z tej materii²⁶. Po Szeligowskim, który wyjechał z Wilna do Paryża na stypendium muzyczne, dyrygentem chóru został kierownik orkiestry kinematografii miejskiej, Władysław Dołęga-Szczepański, który wcześniej obejmował też stanowisko dyrektora operetki w Teatrze Polskim w Wilnie, a w l. 1926–29 był dyrygentem w zespole Teatru „Reduta”, zaś później pracował jako dyrygent orkiestry radiowej w Wilnie²⁷.

W latach trzydziestych chór zaczął borykać się z kłopotami w rekrutacji, topniały szeregi członków zespołu. Z tej przyczyny w 1933 r. Rektor Uniwersytetu wydał odezwę, w której napisał:

¹⁶ Ibid., s. 87.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Maria Ankudowicz-Bieńkowska: *Polskie życie muzyczne*, op. cit., s. 87.

¹⁹ Ibid., s. 85.

²⁰ „Sprawozdania”. *Alma Mater Vilnensis* 7 (1928) s. 78.

²¹ Maria Ankudowicz-Bieńkowska: *Polskie życie muzyczne*, op. cit., s. 86.

²² Ibid., s. 89.

²³ Sztuka ukazała się pod dyrykcją Adama Ludwiga oraz J. Hawryłkiewicza, zob.: „Kronika”. *Słowo [wileński]* 9 (1930) nr 252 z dn. 1 XI, s. 5.

²⁴ Wojciech Dąbrowski: „Zamiast kroniki”. *Alma Mater Vilnensis* 11 (1933) s. 110.

²⁵ Zob.: „Sprawy akademickie”. *Dziennik Wileński* 7 (1928) nr 108 z dn. 9 V, s. 3.

²⁶ Tadeusz Szeligowski: „O potrzebie muzycznego wychowania młodzieży akademickiej”. *Alma Mater Vilnensis* 5 (1927) s. 54–55; Maria Ankudowicz-Bieńkowska: *Polskie życie muzyczne*, op. cit., s. 86.

²⁷ Lietuvos centrinis valstybės archyvas, zbiór Chór Akademicki, F. 175, Ap. 15, B. 19, zob. też: Mieczysław Jackiewicz: op. cit., s. 276.

„[...] Chór Akademicki w organizmie uniwersyteckim jest jednostką cenną i pożądaną. Łącząc młodzież akademicką w imię umiłowania piękna, wnosi w życie koleżeńskie uszlachetniający pierwiastek ideału. Uroczyste zaś nabożeństwa i obchody uniwersyteckie otrzymują przez udział w nich chóru akademickiego harmonijną oprawę.

Zwracam się przeto do Młodzieży akademickiej, zwłaszcza zaś do tych jej zastępów, które w roku bieżącym zaczynają studia uniwersyteckie, ze słowami usilnej i gorącej zachęty by wstępowały w szeregi chóru akademickiego [...]”²⁸.

Apel nie przyniósł spektakularnego efektu, niemniej stan zespołu oscylował na dość stabilnym poziomie między liczbą dwudziestu siedmiu członków w roku akademickim 1935/36²⁹, a trzydziestu czterech w roku 1938.

Można śmiało stwierdzić, że uczelniany chór z Wilna brał udział w większości uroczystości organizowanych przez społeczność USB, zarówno w inauguracjach roku akademickiego, jak i obrzędach liturgicznych. W roku 1934 towarzyszył tradycyjnemu składaniu wieńców przez władze uniwersytetu pod pomnikiem Joachima Lelewela na Rossie: wykonano wówczas *Psalm 64* Mikołaja Gomółki oraz *Libera de Domine* wileńskiego kompozytora i organisty Ludwika Gierynga³⁰. Z zachowanych sprawozdań wynika, że w drugiej połowie lat trzydziestych brał udział między innymi w rocznicy założenia uczelnianej korporacji Koło Łodzian (1937 r.) czy inauguracji roku pracy Bratniej Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej USB³¹. W 1936 r. chór wykonał hymn *Gaude Mater Polonia* oraz *Gaudeamus igitur* podczas wręczenia doktoratu *honoris causa* profesorowi Kazimierzowi Sławińskiemu³². Ponadto poza próbami, jak w poprzednich latach, organizowano mniej formalne wycieczki i kuligi³³.

W roku 1937 doszło do pewnych zatargów między władzami uczelni a chórem. Kurator (opiekun) chóru w piśmie do rektora z dnia 3 XII 1937 r. zawiadomił władze uczelni, że chór odmówił udziału w uroczystości pogrzebowej prof. Maksymiliana Rosego, które miały odbyć się na dziedzińcu uniwersyteckim. Profesor był znanym lekarzem neurologiem, zmarł w Wilnie 30 XI 1937 roku. Był pochodzenia żydowskiego, co, jak można się domyślić, było właśnie przyczyną odmowy wystąpienia chóru podczas uroczystości pożegnalnej. Należy bowiem pamiętać, iż lata trzydzieste to wyraźny wzrost nastrojów nacjonalistycznych, a także postulatów antysemickich zgłaszanych przez część młodzieży akademickiej³⁴. W związku ze stanowiskiem Zarządu chóru prof. Tadeusz Czeżowski zrezygnował z funkcji jego kuratora, zaś Senat na kolejnego opiekuna wyznaczył prof. Ignacego Świrskiego.

W omawianym okresie chór prawdopodobnie w przewadze składał się ze zwolenników obozu narodowego. Świadczyć o tym może m.in. fakt, że w 1937 r. zespół brał czynny udział w mszy żałobnej i podczas uroczystej akademii poświęconej Stanisławowi Wałławskiemu, młodemu studentowi, dnia-

²⁸ Lietuvos centrinis valstybės archyvas, zbiór Chór Akademicki, F. 175, Ap. 15, B. 19.

²⁹ Ibid.

³⁰ Maria Ankudowicz-Bieńkowska: *Polskie życie muzyczne*, op. cit., s. 88.

³¹ Lietuvos centrinis valstybės archyvas, zbiór Chór Akademicki, F. 175, Ap. 15, B. 19.

³² Maria Ankudowicz-Bieńkowska: *Polskie życie muzyczne*, op. cit., s. 87.

³³ Lietuvos centrinis valstybės archyvas, zbiór Chór Akademicki, F. 175, Ap. 15, B. 19.

³⁴ Zajścia o charakterze antysemickim były organizowane najczęściej przez działaczy Związku Akademickiego Młodzież Wszechpolska lub zwolenników nurtu narodowo-radykalnego. Najczęściej dochodziło do nich w październiku i listopadzie, czyli krótko po rozpoczęciu zajęć dydaktycznych na uczelniach. Część młodzieży akademickiej głosiła hasła getta ławkowego, czyli rozsadzanie w oddzielnych ławkach studentów Żydów i „aryjczyków”. Pojawiały się również hasła: *numerus clausus* i *numerus nullus*, odnoszące się do ograniczenia liczby przyjęć w poczet studentów młodzieży pochodzenia żydowskiego do poziomu równego odsetkowi Żydów w Polsce lub też całkowitego zakazu przyjmowania osób pochodzących z tej mniejszości na studia wyższe. Na ten temat zob. szerzej: Olga Filaszkiwicz: *Respublica Academica Vilnensis. Polskie stowarzyszenia ideowo-wychowawcze studentów USB w latach 1919–1939*. Elbląg 2014 s. 199–226, a także: Monika Natkowska: *Numerus clausus, „getto ławkowe”, numerus nullus, „paragraf aryjski”. Antysemityzm na Uniwersytecie Warszawskim 1931–1939*. Warszawa 1999.

łaczowi Obozu Wielkiej Polski zmarłemu tragicznie podczas starć między młodzieżą polską i żydowską w listopadzie 1931 roku. Samo wydarzenie już wówczas wywołało wzmogoną falę wystąpień antyżydowskich³⁵, a w kolejnych latach o tym tragicznym zajściu przypomniano, organizując we wszystkich ośrodkach uniwersyteckich msze i uroczystości rocznicowe.

Na początku roku 1938 Chór Akademicki Uniwersytetu Stefana Batorego popadł w poważne tarapaty finansowe, gdyż część pracowników naukowych przestała wpłacać na jego potrzeby składki. Być może jedną z przyczyn była odmowa udziału zespołu w pożegnaniu prof. Rosego. W nocie do kadry naukowej ówczesny rektor USB, profesor Aleksander Wójcicki, pisał, że wiele uroczystości akademickich powinno odbywać się z udziałem chóru, który wypadł pięknie, choćby odśpiewując węgierski hymn przy okazji wizyty w Wilnie regenta Królestwa Węgier, Miklósa Horthy'ego de Nagybánya. W konkluzji podkreślił jednak obawę, że brak wpłat doprowadzi do upadku chóru. W sprawozdaniu za rok 1937 zapisano, że po odejściu prof. Czeżowskiego w chórze nastąpiło pewne rozprężenie i dopiero zaczyna on wychodzić z zapaści. Jednak sytuacja wewnętrzna zespołu, stosunkowo mała liczba członków, a także problemy z finansami, doprowadziły do jego rozwiązania przez Senat USB. Uzasadnienie Senatu uczelni z dn. 25 V 1938 r. było zdawkowe: „Chór Akademicki Studentów USB wobec nieprzejawiania działalności i niestosowania się do zarządzeń władz nadzorczych rozwiązano”³⁶. Walne Zebranie Likwidacyjne chóru, którego ostatnim prezesem był Tadeusz Bielawski, odbyło się dnia 3 VI 1938 roku. Wzięło w nim udział dwadzieścia osób, co pozwoliło na podjęcie wiążącej decyzji o jego rozwiązaniu³⁷, zaś zakończenie działalności nadzorował prof. Tadeusz Czeżowski.

Przez cały niemal czas funkcjonowania Chór Akademicki USB borykał się zarówno z problemami finansowymi, jak i kadrowymi, co w dużej mierze było spowodowane fluktuacją składu osobowego: część chórzystów po ukończeniu USB podejmowało zajęcia znacznie ograniczające ich czas, inni opuszczali Wilno i całkowicie tracili kontakt z zespołem. Niemniej zważywszy na skromny potencjał, jakim dysponował, za sukces uznać należy fakt, że podołał stawianym sobie wyzwaniom artystycznym, uczestnicząc w najważniejszych wydarzeniach akademickich, o których wspomniano wyżej, a niewątpliwym sukcesem młodych śpiewaków było udział w wykonaniu kantaty *Widma* Stanisława Moniuszki. Natomiast jeśli chodzi o mapę przedwojennej wileńskiej chóralistyki to akademicy nie odgrywali w niej znaczącej roli. Znacznie wyższy poziom reprezentowały zespoły takie jak chór Towarzystwa Śpiewaczego „Echo”, czy też prowadzony przy kościele bernardyńskim przez Jana Żebrowskiego chór „Hasło”³⁸.

Warto wspomnieć, iż przy USB równoległe z chórem działało Akademickie Koło Muzyczne, które miało być załącznikiem Akademickiej Orkiestry Symfonicznej. Z czasem przy Kole zaczęły działać sekcje: smyczkowa, solistów, mandolinistów i jazzbandowa, ta ostatnia pod nazwą „Akademicki Jazz Synkopa”³⁹, których losy też warte są prześledzenia. Niniejszy szkic nie wypełnia luki w badaniach nad historią chóru akademickiego; szczególnie mało danych odnosi się do początków działalności chóru, czyli do czasu sprzed jego rejestracji przez władze USB w 1926 roku. Można żywić jednak nadzieję, że kontynuowanie kwerendy w zakresie prasy codziennej, a być może również źródeł pamiętnikarskich i wspomnień artystów związanych z wileńską sceną, pomoże w szczegółowym odtworzeniu jego działalności.

³⁵ Szymon Rudnicki: *Obóz Narodowo Radykalny. Geneza i działalność*. Warszawa 1985 s. 118; Olga Filaszkiwicz: op. cit., s. 206.

³⁶ Lietuvos centrinis valstybės archyvas, zbiór Chór Akademicki, F. 175, Ap. 15, B. 19.

³⁷ Ibid.

³⁸ Maria Ankudowicz-Bieńkowska: „Z dziejów chóralistyki wileńskiej w latach II Rzeczypospolitej”. W: *Wilno i świat*, op. cit., t. II s. 247–249.

³⁹ Wojciech Dąbrowski: op. cit., s. 110.

PATRYK TOMASZEWSKI

SUMMARY

The aim of this research bulletin is to present the activities of the Academic Student Choir of Stephen Báthory University in Vilnius, with the primary focus on its development and the difficulties it faced in the years 1924–38. The text supplies more details concerning the choir, found mainly in archives that were not available to Maria Ankudowicz-Bieńkowska, author of the monograph *Polskie życie muzyczne w Wilnie lat II Rzeczypospolitej* [Polish musical life in Vilnius during the inter-war period], published in Olsztyn in 1997, and the article 'Środowisko muzyczne USB' [The musical environment at Stephen Báthory University], in *Wilno i świat. Dzieje środowiska intelektualnego* [Vilnius and the world. The history of an intellectual environment], vol. 2 (Białystok 2002). Throughout the entire period of its existence, the Academic Student Choir of Stephen Báthory University struggled with dwindling membership and financial difficulties, caused by some singers losing touch with the choir after graduating from the university. Nevertheless, despite its relatively modest potential, the choir performed during the most important events in the academic year.

Translated by Paweł Gruchała

Dr Patryk Tomaszewski, adiunkt w Katedrze Myśli Politycznej Wydziału Politologii i Studiów Międzynarodowych UMK. Jego zainteresowania badawcze dotyczą m.in. życia politycznego, kulturalnego i społecznego studentów w czasach II RP. Autor książki *Polskie korporacje akademickie w latach 1918–1939. Struktura, myśl polityczna, działalność* (Toruń 2011).